

UNIREA BASARABIEI CU ROMÂNIA ÎNTR-O LUCRARE MONUMENTALĂ

Doctor în istorie, conferențiar universitar **Ion Valer XENOFONTOV**

E-mail: ion.xenofontov@gmail.com

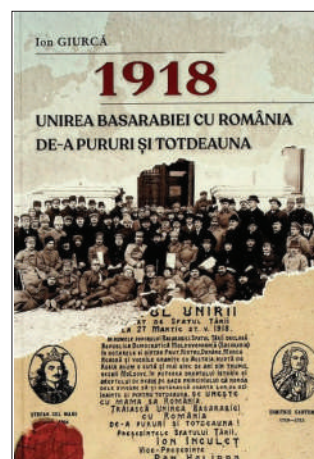
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5993-1235>

Facultatea de Istorie și Filosofie/Institutul de Istorie, USM

Ion Giurcă, nume de referință al istoriografiei militare românești, este istoricul cu condei și cu viză de reședință la arhivele din România, autorul care știe să mânuiască cu măiestrie narativul științific și să-l purifice de ingerințele factorului politic și ideologic. Totodată, profesorul universitar Ion Giurcă conferențiază pe teme de actualitate istorică, atât în mediul universitar, cât și la manifestări științifice de rezonanță. Este un cercetător prolific și principial, cu o abordare strict metodologică a temelor sensibile de istorie, și polemizează cu oricine încearcă să practice o istorie speculativă. În fiecare an, Ion Giurcă publică câte o carte puternic ancorată în „nisipul mișcător” al temelor de istorie recurentă, care constituie autentice repere ale demersului istoriografic.

Recenta apariție editorială a colonelului (în retragere) Ion Giurcă, publicată la prestigioasa Editură Lexon-Prim (editor: Eduard Potângă și echipa) este axată pe anul 1918, an al unității naționale, care a debutat cu Basarabia, prima provincie românească unită cu România. Lucrarea este prefățată de profesorul universitar Igor Șarov, care o apreciază drept o „remarcabilă contribuție istoriografică” (p. 9), o carte ce corectează „distorsiunile vehiculate în trecut de istoriografia sovietică” (p. 10).

Contextul internațional este prezentat prin prisma secolului al XIX-lea, secolul naționalităților, al jocurilor politice din imperii, al ecuațiilor geopolitice din Marele Război, al voinței politice românești și al rolului jucat de suveranii României. Autorul scoate pe bună dreptate în evidență conexiunea anului Unirii din 1918 „cu înscrierea acestui deziderat în programele revoluțiilor de la 1848 din Țările Române” (p. 13). De asemenea, este notabilă observația privind impactul evenimentelor de la Chișinău asupra românilor din Imperiul Austro-Ungar: „Unirea R.[epublicii] D.[emocratiei] Moldovenești cu Mama Sa România a fost un semnal pozitiv pentru românii din teritoriile stăpânite încă de către autoritățile de la Viena și Budapesta, unde reprezentanții lor în Parlamentul din cele două capitale ridicau din ce în ce mai vehement

Ion GIURCĂ. 1918. *Unirea Basarabiei cu România de-a pururea și totdeauna*. Chișinău: Lexon-Prim, 2025. 624 p.

problema autonomiei și în cele din urmă a unirii cu țara” (p. 19). Autorul și-a fixat dezideratul elaborării lucrării accentuând acordarea „atenției cuvenite, mai ales din perspectiva locului și rolului factorului politic, economic, cultural, religios și militar românesc” (p. 20). Discursul științific este construit în raport cu explozia de materiale subiective și convulsive ale „istoriografiei sovietice și ruse în trecut și prezent. Chiar și istoriografia românească a evitat să prezinte detaliat aceste aspecte, din considerente politice și ideologice până la un moment” (p. 20).

Pe fondul situației militare incerte dintre Carpații Orientali și Nistru, autoritățile de la Iași și Chișinău au fost nevoite să adopte o serie de măsuri politice și militare radicale, menite să asigure restabilirea ordinii grav afectate de acțiunea trupelor ruse influențate de bolșevicii ajunși în Basarabia de la Petrograd. După retragerea soldaților ruși de pe Frontul Român și ajunși în spațiul pruto-nistrean, lipsiți de comandanți, dezordonați și înfuriați, înnebuniți de consumul excesiv de alcool, militarii săvârșeau jafuri, acte de violență și silurii. Confruntările dintre trupele generalului D.G. Șerbacev (comandantul suprem al Frontului Român, un antibolșevic convins, declarat de bolșevici „dușman

al poporului și în afara legii”) și forțele influențate de propaganda leninistă agravau insecuritatea din regiune. În plus, trupele bolșevizate din Odesa exercitau presiuni pentru anexarea Basarabiei la Ucraina. În aceste condiții, conducătorii Basarabiei au solicitat ajutor guvernului român.

În decembrie 1917, organul legislativ basarabeian nu dispunea de o structură polițienească sau militară solidă capabilă să asigure ordinea publică. Republica Democrată Moldovenească (Basarabia) a fost recunoscută de Antanta, fapt demonstrat de prezența, la Chișinău, la 7/20 decembrie 1917, a reprezentanților Franței, României, Angliei și SUA (p. 28).

Autorul, bun cunoscător al realităților militare de la sfârșitul Primului Război Mondial, subliniază că prezența Armatei române în Basarabia a fost necesară, întrucât „a asigurat ordinea grav afectată de acțiunea trupelor ruse bolșevizate, a bandelor ucrainene înarmate, cât și a unei părți a populației, în special a elementelor neromânești, dar și libertatea de acțiune a structurilor legislative și executive constituite la Chișinău” (p. 20). Alături de structurile militare, un rol important în organizarea politicii interne a spațiului pruto-nistrean l-au avut personalitățile venite din Vechiul Regat – oameni politici, intelectuali și oameni de cultură.

Ca urmare a intrării trupelor române în Basarabia, din considerente politice și ideologice, la 6/19 ianuarie 1918, Petrogradul a întrerupt relațiile diplomatice cu România. Totodată, s-a anunțat că „Fondul de aur român care se găsește la Moscova este declarat intangibil pentru oligarhia română. Guvernul sovietelor își asumă răspunderea de a conserva acest fond și de a-l remite în mâinile poporului român” (p. 40). În realitate, bolșevicii, asemenea autocraților din Imperiul Rus, nu și-au schimbat retorica șovină și imperială. Istoricul Ion Giurcă accentuează acest aspect: „Politica imperială a Rusiei, indiferent de ideologia adoptată pe plan intern, se răsfrângea negativ asupra teritoriilor anexate de-a lungul secolelor” (p. 41). Mai mult ca atât, aceeași gândire proimperială continuă și în prezent.

Exemplul ucrainean de proclamare a independenței față de fostul Imperiu Rus a fost utilizat și de Sfatul Țării, care a avut libertate de acțiune după intrarea trupelor române în Chișinău, la 13/26 ianuarie 1918 (pp. 42-43). În declarația emisă de organul legislativ basarabeian se menționau, totodată, „și legăturile ei de unire cu alte țări, dacă aceasta o va cere binele popoarelor republicii noastre” (p. 43), avându-se în vedere implicit Unirea Basarabiei cu România.

Situația spațiului pruto-nistrean din anul 1918, la fel ca evenimentele din alte contexte istorice, îl determină pe autor să conchidă că, în pofida „unor expri-

mări în Sfatul Țării și în presa antiunionistă din fostul spațiu al Rusiei țariste, pericolul pentru R[epublica]. D[emocrată]. Moldovenească nu era România, el venea, ca totdeauna, de la răsărit” (p. 53).

Analizând cu atenție factorii internaționali, turbulenți în raport cu spațiul pruto-nistrean, profesorul Ion Giurcă constată că „riscurile la adresa independenței R.D. Moldovenești, conștientizarea vulnerabilităților, libertatea de acțiune în plan politic, au fost factori care au grăbit decizia Sfatului Țării de unire cu România” (p. 70). Merită subliniat faptul că una dintre primele decizii politice adoptate de Chișinău și Iași după unire a fost cea referitoare la libera circulație (călătorie) a persoanelor până la Nistru (p. 79).

Armata română în Basarabia a „procedat energic și fără milă cu elementele ostile, blând și frățește cu populația binevoitoare” (p. 100). Descrierea luptelor pentru eliberarea Benderului, ultimul bastion al rezistenței bolșevice (pp. 116-125), din 20 ianuarie/2 februarie 1918, oraș recucerit, două zile mai târziu, de trupele bolșevice sprijinite de o parte a populației ostile, ceea ce a impus retragerea trupelor române, seamănă izbitor cu luptele desfășurate peste mai bine de șapte decenii, în primăvara anului 1992, în timpul războiului de la Nistru. „Pe malul stâng al Nistrului se văd venind numeroase bande cu mitraliere și arme, care trag contra trupelor noastre care făceau apărarea podului și cetății” (p. 120). De asemenea, „acțiunile desfășurate la Tighina în ianuarie 1918 sunt dovada clară a lipsei sau ineficienței activității în privința culegerii informațiilor despre adversar, faptul că neverificarea celor primite au fost un factor de risc în acțiunea planificată și executată superficial” (p. 130). Cu aceeași situație s-au confruntat și forțele constituționale în primăvara-vara anului 1992. Încă o dată se confirmă maxima lui Cicero *Historia magistra vitae*.

Ceea ce merită reținut este faptul că Armata română a înăbușit mișcarea secesionistă din Republica Democrată Moldovenească. De pildă, la Bolgrad, la 12 ianuarie 1918, bulgarii au proclamat „republica bulgară”, care a durat doar două zile, până la sosirea trupelor române” (p. 136). Forțele ostile antiromânești, în special cele aparținând populației de etnie rusă și bulgară, au răspândit zvonul, potrivit căruia „românii ar fi declarat război moldovenilor” (p. 142). Același narativ a fost reluat de propaganda separatistă de la Tiraspol în anii 1990-1992.

În monografie este prezentată triada cooperării dintre Armată, Biserică și autoritățile civile, o serie de acțiuni conturate pe deplin în paginile lucrării (pp. 317-408). Un loc aparte este rezervat slujitorilor Bisericii, implicați în procesul de redeșteptare a sentimentului național în Basarabia (pp. 317-338)

Lucrarea este foarte valoroasă și pentru istoria locală, întrucât prezintă numeroase localități marcate de evenimente majore din cursul anului 1918. Volumul evocă personalități de referință ale culturii române, precum George Enescu (pp. 303-310) și Mihail Sadoveanu, ambii vizitând în repetate rânduri Basarabia (pp. 311-313). De altfel, ideea deschiderii unui conservator în cel de-al doilea oraș al României întregite, după numărul populației, i-a aparținut compozitorului George Enescu, în urma primei sale vizite la Chișinău. Între cele două războaie mondiale, în capitala Basarabiei au funcționat trei conservatoare. Unirea a fost consolidată prin expoziții, concerte corale, proiecții cinematografice ș.a. (pp. 314-338).

Aparatul științific solid al lucrării este validat de cele 879 de note de subsol, 64 de anexe (pp. 478-590) și o bibliografie (pp. 583-590) structurată pe categorii: arhive (patru arhive valorificate), memorialistică, lucrări generale și de specialitate, presă (fără însă a se

face distincția necesară între presa de epocă, considerată izvor istoric, și cea contemporană), precum și webografie. Un instrument de lucru valoros este indicele de nume (pp. 591-603), deși s-ar fi impus și un indice toponimic. Lucrarea beneficiază, de asemenea, de o bogată sursă iconografică.

În concluzie, unirea Basarabiei cu România în 1918 este reflectată cu multiple valențe cognitive în acest proiect editorial monumental, elaborat cu acribie profesională de istoricul Ion Giurcă. Discursul științific îmbină armonios dimensiunea politică, militară și spirituală. Lucrarea se impune nu doar ca un manual destinat mediului universitar și cercetării, ci și ca o sursă de reflecție pentru factorii de decizie, pentru a înțelege chintesența firii imperiale care reapare periodic pe agenda politicii internaționale. Este o contribuție fundamentală la înțelegerea unei perioade de cotitură atât în istoria națională, cât și în cea universală.